

Eduskunnan talousvaliokunta

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta / HE 76/2022 vp
Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

SYKE painottaa taloustieteilijä Partha Dasguptan viime vuonna julkaistun raportin viestiä, että ihminen ja talous ovat täysin riippuvaisia luonnosta ravinnon, puhtaan ilman, veden, energian ja raaka-aineiden lähteenä, ja että luonnon monimuotoisuuden säilyminen on edellytyksenä sille, että nämä palvelut ihmiskunnalle voivat jatkua. Luontopääomaa kuitenkin tuhoutuu nyt nopeammin kuin se ehtii uusiutua, joten nopeat toimenpiteet ovat tarpeen. Panostukset luonnon monimuotoisuuteen tulisi nähdä investointeina luontopääomaan.

Luonnonsuojelulain esityksen uudet tavoitteet ja keinot ovat välttämättömiä luontokadon pysäyttämiseksi. Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen tarvitaan toimia kiireellisesti. Esitetty luonnonsuojelulaki edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja vahvistamista, ja SYKE tukee esitystä. Lakiesityksen lisäksi tarvitaan jatkossa myös muita uusia ohjauskeinoja luonnon tilan parantamiseksi.

Lakiesityksessä on monimuotoisuuden turvaamisen sekä lain modernisoinnin kannalta paljon hyvää, ja se perustuu laajaan, tuoreeseen tietopohjaan. Modernisointi on tärkeää, koska luonnon monimuotoisuuden turvaamisen haasteet – ja ratkaisumahdollisuudet – ovat entistä moninaisempia.

Vaikuttavimpia uusia elementtejä lakiesityksessä ovat luontotyyppisuojelelun tehostaminen, luonnonhoidon tuet ja avustukset sekä biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman alueelliset toimeenpanosuunnitelmat. Merkittäviä uudistuksia ovat myös tiedonhallinnan tehostaminen sekä varovaisuusperiaatteen ja ympäristötietoisuuden edistäminen, joiden avulla lakiuudistus mahdollistaa aiempaa paremmin systemaattisen tietopohjan luomisen, jolla luonnonsuojeluinvestointien kannattavuutta voidaan tarkastella.

Johtuen ilmastonmuutoksen ja luontokadon toisiinsa linkittyneistä vaikutuksista SYKE pitää hyvänä myös kirjauksia ilmastonmuutoksen sopeutumisesta, esimerkiksi yhtenä luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksenä (43 §). Kokonaisuutena lakiesitys on selkeä ja tuo paitsi uusia luonnon monimuotoisuutta turvaavia ohjauskeinoja, myös nostaa uudet toimenpiteet ja eri toimijoiden roolit hyvin esille.

Lakiesitys laajentaa kuvaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kentästä ja toimijoista. On hyvä, että esitys tekee jo vuosia toiminnassa olleet vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat näkyväksi osaksi luonnonsuojelua (14 §). Velvoitteiden rinnalle tarvitaan jatkossakin vapaaehtoisia toimia luontokadon pysäyttämiseksi. Lisäksi on hyvä, että luontokohteiden hoitoon sekä kunnostukseen saatavissa olevat uudet tukimuodot (Luku 4) kattavat myös Luvun 7 määrittelemät uhanalaiset luontotyypit (69 §).

Lakiesityksen valmisteluprosessin aikana tehdyt muutokset kuten velvoittavuuden poistaminen ekologisesta kompensaatiosta heikentävät osin lain vaikuttavuutta. Lakiesitys luo kuitenkin puitteet ekologisen kompensaatioiden vapaaehtoiselle toteuttamiselle (Luku 11). Ekologisen kompensaation tuominen lakiin on periaatteellisesti tärkeä uudistus, koska luonnolle aiheutuvien haittojen hyvittäminen siirtää luonnonsuojelun vastuuta haitan aiheuttajalle ja vähentää luontohaittojen aiheuttamisen houkuttelevuutta.

Ekologinen kompensaatio tekee näkyväksi luonnon taloudellisen arvon. Se myös luo uutta liiketoimintaa, kun maanomistajat voivat tuottaa kompensaatiossa tarvittavia hyvityksiä ja kun hyvitysten ostajan ja myyjän välille syntyy välitystoimintaa. Lakiin esitetyt kaikille samat pelisäännöt kompensaatioiden toteutuksessa tuovat toimintaan läpinäkyvyyttä ja ehkäisevät viherpesua.

Uhanalaisten luontotyyppien huomioonottovelvoite (64 ja 65 §) on lainvalmistelun kuluessa supistunut informaatioluonteiseksi eikä laajenna muihin lakeihin jo nykyisin sisältyviä velvoitteita. Ehdotettu uudistus kuitenkin tuo aiempaa selkeämmin esiin tarpeen ottaa uhanalaiset luontotyypit huomioon hankkeiden ja suunnitelmien luontoselvityksissä ja päätöksenteossa ja on siksi tärkeä askel oikeaan suuntaan. Myös parannukset luontotyyppisuojaan (66 ja 67 §) ovat perusteltuja, ja ne kohdistuvat voimassa olevan lain tapaan harvinaisiin ja pääosin pienialaisiin luontotyyppien esiintymiin.

Hallituksen esitykseen sisältyvässä nykytilanteen kuvauksessa tuodaan esiin metsien käytön vaikutus Suomen luonnon monimuotoisuuteen. Lakiesityksessä suojelualueiden ulkopuoliseen metsäluonnon turvaamiseen ei kuitenkaan tuoda uusia ohjauskeinoja, mitä SYKE pitää lakiehdotuksen vaikuttavuutta vähentävänä seikkana.

Lausunnon valmisteluun ovat ryhmäpäällikkö Anne Raunion lisäksi osallistuneet ryhmäpäällikkö Soile Oinonen, ryhmäpäällikkö Riikka Paloniemi ja kehittämisspäälikkö Minna Pekkonen.